

**ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ БОРОТЬБИ
З ІГРОВОЮ ЗАЛЕЖНІСТЮ (ЛУДОМАНІЄЮ):
АНАЛІЗ ЗАКОНОПРОЕКТУ № 9256-Д**

Денисенко Ольга Євгенівна

здобувач

Науково-дослідний інститут публічного права

м. Київ, Україна

Наразі ми не ведемо дискусію щодо заборони грального бізнесу, оскільки не вважаємо заборону грального бізнесу ефективним механізмом боротьби з лудоманією. Нелегальний гральний бізнес також часто має зв'язки з організованою злочинністю, а тому несе небезпеку і для суспільства, оскільки рівень злочинності, пов'язаної з нелегальним гральним бізнесом, суттєво зростає [1, с. 135]. Саме тому в науковій літературі неодноразово вказували на недосконалість диспозиції ст. 203-2 КК України, яка не дозволяє визнавати гравця в нелегальні азартні ігри потерпілим від зайняття гральним бізнесом. Наприклад, Н. А. Лугіна, А. Китун розглянули ігрову залежність особи у контексті визнання її потерпілою від злочину зайняття гральним бізнесом [2, с. 137]. З. М. Топорецька пропонувала виділяти особу потерпілого в складі криміналістичної характеристики зайняття гральним бізнесом за умови його віднесення до злочинів проти громадського порядку та моральності, а не до злочинів у сфері господарської діяльності [3, с. 111]. М. М. Погорецький та Н. В. Нестор цього річ знову підняли питання необхідності забезпечення захисту прав гравця в нелегальні азартні ігри і недоцільності притягнення його до адміністративної відповідальності за участь в нелегальних азартних іграх [4, с. 285].

Як слушно зазначила В. С. Філютович-Герасименко: «Одним із негативних наслідків неконтрольованого розміщення гральних закладів є розвиток лудоманії, тобто стійкої залежності окремих верств населення (переважно молоді) від азартних ігор. На рівні західноєвропейських держав виникнення такої залежності визнається передумовою суттєвих економічних, моральних та інших негативних наслідків для суспільства» [5, с. 1]. Тому ми підтримуємо позицію, що тільки дозволений і жорстко контрольований державою ринок грального бізнесу є безпечним для гравця і для суспільства в цілому.

Тому сьогодні дуже важливо вести дискусію не про заборону чи дозвіл грального бізнесу, а про впровадження ефективних

адміністративно-правових механізмів державного регулювання та контролю за ринком грального бізнесу не з позицій отримання максимального прибутку, а саме з позицій захисту суспільства від небезпек азартних ігор.

Формує державну політику щодо захисту суспільства від ігрової залежності насамперед Верховна Рада України шляхом прийняття та зміни законодавчих актів України.

О. Олійничук та С. Хом'юк зазначають, що відсутність чіткого правового поля у сфері грального бізнесу (правова проблема) формує сприятливе підґрунтя для діяльності незаконних бізнес-суб'єктів і безконтрольного залучення емоційно нестійких осіб, схильних до залежності, зі всіма наслідками лудоманії (соціальна проблема), а також зумовлює поширення корупції, тінізації та криміналізації економіки і, відповідно, зниження рівня економічної безпеки держави (економічна проблема) [6, с. 97]. Тобто прогалини в правовому регулюванні грального бізнесу на першому місці несуть завжди негативні соціальні наслідки, а потім вже всі інші. Саме тому дуже важливо реагувати якомога швидше на наявні проблеми і виправляти їх.

На розгляді ВРУ перебуває законопроект реєстр. № 9256-д від 05.04.2024 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) та вдосконалення державного регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор та лотерей» [7], який 24.02.2024 р. прийнято за основу, проте досі не підготовлено порівняльну таблицю для розгляду його у другому читанні.

Важливо, що самі народні депутати визнають неефективність роботи державних органів по формуванні і реалізації державної політики, зазначаючи, що проблематика лудоманії, а також напрацювання ефективних інструментів для попередження та подолання ігрової залежності потребують системного підходу не лише на рівні внесення змін до законодавства, а й на рівні проактивної діяльності системи органів виконавчої влади з метою формування в українському суспільстві реальної (а не декларативної) культури відповідальної гри, а також системної та скоординованої протидії нелегальним азартним іграм, які в порушення чинного законодавства проводяться за відсутності ліцензій, у тому числі з використанням мережі Інтернет [7].

Проаналізувавши текст законопроекту, який подавався до першого читання, можемо вже зараз зробити певні проміжні висновки, все ж розуміючи, що текст проекту до другого читання може зазначити суттєвих змін. В контексті викладеної нами вище аргументації некоректності формулювання принципу як «боротьба з ігровою залежністю» законопроект пропонує виправити цей недолік і сформулювати

принцип як «попередження та подолання ігрової залежності (лудоманії)». Така редакція точно є кращою, але все ж подолати повністю психічну хворобу навряд чи вдасться, особливо в ситуації, коли в Україні не проводяться дослідження і не вивчається поведінка дітей, підлітків гравців, не виявляють осіб з адиктивною поведінкою, які є більш вразливими до розвитку різних залежностей і немає пропозицій щодо корегування адиктивної поведінки. Тому слід говорити все ж про такий принцип як «захист суспільства від шкідливого впливу азартних ігор та захист гравця від ігрової залежності (лудоманії)» і внести відповідні корективи до другого читання.

Не дивлячись на зміну формулювання принципу далі законопроект пропонує внесення змін до ч. 1 ст. 16 Закону № 768, де передбачає, що вимоги щодо боротьби з вираженою ігровою залежністю (лудоманією) встановлюватимуться Кабінетом Міністрів України, що також потребує корегування до другого читання з урахуванням формування принципу.

Чи не найбільш важливою пропозицією є ліквідація КРАІЛ і заміна її двома органами: один формуватиме державну політику, а інший реалізуватиме її. Варто констатувати, що діяльність КРАІЛ по боротьбі з лудоманією важко назвати ефективною, але на скільки доцільно замінювати один орган двома іншими в умовах постійного дефіциту бюджету та складної ситуації, в якій перебуває наша країна через злочинні дії країни-агресора. Доцільніше було б, на нашу думку, зробити перезавантаження і оновлення вже створеного органу, адже багато членів КРАІЛ періодично потрапляли у скандали з отриманням неправомірної вигоди, зв'язками з гральним бізнесом країни-агресора та прийняттям сумнівних рішень на користь грального бізнесу.

Також проектом пропонуються суттєві обмеження реклами азартних ігор, що є дуже важливим кроком для захисту суспільства від ігрової залежності, адже сьогодні реклама азартних ігор дуже поширена в мережі Інтернет, в соціальних мережах блогерами, в месенджерах, а також шляхом здійснення постійних дзвінків до абонентів різних мобільних операторів з пропозиціями грати, при цьому такі дзвінки постійно отримують навіть діти. Усунення прогалин в законодавстві, які наразі дозволяють використовувати такі способи реклами, повинні бути усунені.

Законопроектом також пропонується внесення змін до Закону України «Про держані лотереї в Україні», але в основному такі зміни спрямовані на перейменування органів з метою розділення функцій по формуванню та реалізації державної політики, попри назву законопроекту жодних пропозицій по захисту учасників лотерей від лудоманії не передбачено, тому дуже важливо доопрацювати законопроект до другого читання в цій частині.

На жаль, проект не містить конкретних ефективних заходів для захисту гравців від лудоманії, а саме обов'язкових перерв у грі, їх тривалості та частоти, а також чітких обмежень часу гри та витрат на гру. Допоки не будуть введені такі конкретні заходи гравець не буде захищений достатньою мірою, тому до другого читання важливо доповнити законопроект відповідними положеннями.

Література:

1. Топорецька З. М. Гральний бізнес як один з основних видів діяльності організованих злочинних угруповань. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 134–141.
2. Лугіна Н. А., Китун А. Особа з ігровою залежністю як потерпілий від злочину зайняття гральним бізнесом. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 70. С. 136–141.
3. Топорецька З. Особа потерпілого від грального бізнесу. Механізм формування лудоманії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка (юридичні науки)*. 2011. № 89. С. 111–113.
4. Нестор, Н. В., Погорецький, М. М. Проблеми захисту прав гравця в нелегальні азартні ігри під час кримінального провадження за статтею 203-2 Кримінального кодексу України. *Криміналістика і судова експертиза*. 2024. № 69. С. 279–290.
5. Філютович-Герасименко В. С. Адміністративно-правові засади протидії незаконному гральному бізнесу в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 22 с.
6. Олійничук О., Хом'юк С. Лудоманія як загроза безпеці держави: соціальні, економічні та правові контексти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1 (21). С. 96–102.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) та вдосконалення державного регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор та лотерей: проект Закону України реєстр. № 9256-д від 05.04.2024 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43949>.